

A MIGRÁCIÓ TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL NÉMETORSZÁGRA *

Lovas Dóra ¹

*„Az ember nem csak azért felelős, amit tesz, hanem azért is, amit nem tesz
meg”
(Prótagorasz)*

A ki- és bevándorlás kérdése manapság egyre komolyabb figyelmet kap a politikai, gazdasági és kulturális életben egyaránt. Európa nyugati államaiba 1945 után indult el a tömeges bevándorlás, az ún. vendégmunkás-programok, illetve az egykori gyarmatok függetlenedésének eredményeképpen. Ekkor a vándorlás oka még a munkaszerezés, illetve állampolgárság megszerzése volt. Az 1970-es években bekövetkező gazdasági világválság vetett véget a bevándorlás dinamikusságának, amely csak az 1990-es években indult meg újra, az egykori szocialista országok politikai és gazdasági átalakulása, etnikai konfliktusok és polgárháborúk, valamint a természeti katasztrófák megnövekedése miatt. A 2000-es években a nemzetközi terrorizmus, a nemzetközi kábítószer-, fegyver- és emberkereskedelem következtében növekedett meg a migráció. A 2000-es években változás következett be az Európai Unió politikájában² és a befogadás ösztönzés helyett, a tagállamok célja innentől fogva az lett, hogy megfékezzék azt.³

Migráció kezdetei Németországban

Németországban az 1890-es évektől nőtt meg nagymértékben a külföldiek foglalkoztatása, ahol 1914-ben már 1,2 millió vándormunkás dolgozott. Az első világháborúban ismét megnőtt a külföldi munkaerő szerepe, mivel a hadigazdaságban, mezőgazdaságban és bányászatban a munkaerőhiánya egyre súlyosabb problémát jelentett. Az első világháborút követően a békeszerződésekkel elcsatolt területekről egymillió ember érkezett ide. 1922–1923-ban körülbelül 600 ezer orosz emigráns tartózkodott a német birodalom területén, számuk 1933-ra csökkent, a szigorú német integrációs politika miatt.

---

* DOI 10.21867/KjK/2018.4.3.

¹ Dr. Lovas Dóra, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Gáza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

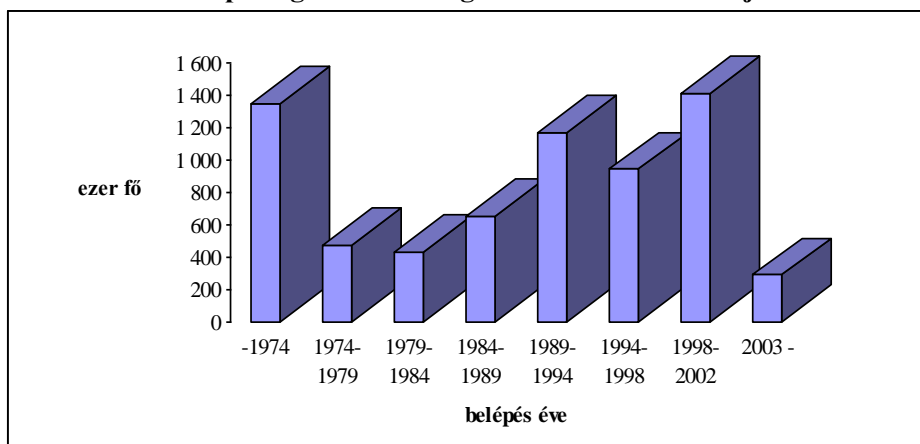
² <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/11/30/2018-eu-budget-adopted/>

³ A 2018. évi európai uniós költségvetés: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/11/30/2018-eu-budget-adopted/> (letöltés dátuma: 2018. március 26.)

Az ötvenes évek közepén gazdasági fellendülés következett be, amely további munkaerőhiányt generált, ezért a földközi-tengeri országokkal kötött államközi egyezmények alapján munkaerőszerzés kezdődött. A beáramló vendégmunkásokat örömmel fogadták. E megállapodások fő elve a rotáció volt, azaz a vendégmunkások néhány év után visszatértek hazájukba, és újak érkeztek. Felmérések szerint így 1955–1973 között csaknem 14 millió külföldi érkezett az NSZK-ba, és 11 millió tért vissza hazájába, a többiek azonban ott maradtak. Németországban 1973-ban toborzási stoppot rendeltek el, amelynek oka az olajválság következtében kialakuló gazdasági recesszió volt.

1. ábra

Külföldi népesség Németországban a tartózkodás ideje szerint

Forrás: Deutsche Ausländerzentralregister, 2004. december 31.

Az 1980-as évektől ismét toboroztak migránsokat, akik gyakran le is telepedtek az országban. Az NDK-ban is foglalkoztattak külföldi munkaerőt azonban nem olyan magas számban, mint NSZK-ban. Németország a Nyugat-Európa felé induló emberek célországa lett. Az itt tartózkodó külföldiek száma az 1988. évi 4 millió 500 ezerről 1993-ra 7 millió 340 ezerre emelkedett, és a növekedés több mint egyharmadát harmadik országból érkezők bevándorlása tette ki. Felmérések szerint 1972 és 1999 között 750 ezer egykori külföldi kapott német állampolgárságot.⁴

A migráció alakulása 2015-2017 között

2015-ben megközelítőleg 4,7 millió bevándorló érkezett az EU-28 tagállamaiba, míg legalább 2,8 millió kivándorló hagyta el az Európai Unió-t. 2015-ben

⁴ Németh István (2016): Migráció Németországban a 17–20. század között, *Rubicon* folyóirat 2016/1.

Németország számolt be a legnagyobb számú bevándorlóval (1543,8 ezer). A bevándorlók nemek szerinti eloszlása tekintetében 2015-ben az Európai Unió egészébe valamivel több férfi érkezett, mint nő (56%, illetve 44%). A férfi bevándorlók aránya Németországban (63%) volt a legmagasabb.

A bevándorlók száma Németországban 2015-ban 347 162 volt. Ebből körülbelül 36% nő, 63% férfi volt.

2015-ben összesen 841,2 ezren szereztek állampolgárságot az uniós tagállamokban, ami 2014-hez viszonyítva 5%-os visszaesést jelent (86%-a harmadik ország állampolgára volt). Az állampolgárságot szerzett személyek száma 2015-ben Németországban 110,1 ezer fő volt. Luxemburgban és Magyarországon az állampolgárságot kapott személyek többsége másik uniós tagállam állampolgára volt.

2016-ban 35,1 millió olyan ember élt az EU-28-ban, aki e területen kívül született. Az EU-28 tagállamok közül csak Magyarországon, Írországon, Luxemburgban, Szlovákiában és Cipruson haladta meg a más uniós tagállamokban született lakosok száma a harmadik országban születetteket.

A bevándorlók száma Németországban 2016-ban 533 762 volt (5,6%-kal nőtt előző évhez) (EU: 2,4% növekedés, Magyarország: -0,1% (150 885 lett)) 2016-ban az EU-ban 994 800, Németországban 112 843, Magyarországon pedig 4 315 bevándorló szerzett állampolgárságot. A Németországban élő nagyszámú külföldi döntő többsége 2016-ban európai, közel egyharmaduk az Európai Unió polgára (30%), a külföldiek fele az EU-n kívüli európai ország polgára (60%), nagyobbik fele török állampolgár (44%), jelentős továbbá a volt Jugoszlávia utódállamaiból származók aránya. Az Európán kívüli világból az ázsiaiak aránya a legjelentősebb, összességében 10% körüli.⁵

Németországban 2017-ben a lakosság több mint 22 százaléka migrációs háttérű, azaz 18,6 millióan, amely 8,5 százalékos növekedést jelent az előző évben mértékhez képest. A legtöbb németországi migráns európai háttérrel rendelkezik, a közel- és távol-keleti bevándorlók száma 2,3 millióra tehető, ugyanakkor ők gyarapodnak a leggyorsabb ütemben: 2011 óta 51 százalékot nőtt az arányuk. 740 ezer német afrikai gyökerű, ami 46 százalékos emelkedést jelent 2011 óta. Törökország ugyancsak fontos származási ország, de az elmúlt években veszített a jelentőségéből.

Migráció finanszírozása, kezelése és sajátosságai

Az Európai Unó költségvetése a tagállami befizetésekből áll, akik méltányos alapon, anyagi lehetőségeik arányában fizetnek be a költségvetésbe. 2016. évet

---

⁵ A német gazdaság 2016. évi fejlődése: <http://www.mkik.hu/hu/magyar-nemet-tagozat/cikkek/a-nemet-gazdasag-2016-evi-fejlolese-96292?print=1> (letöltés dátuma: 2018. március 26.)

tekintve Németország 23,277 milliárd EUR fizetett be a közös költségvetésbe. A 2014-2020-as költségvetési keret van most hatályban. Az integráció már elfogadta a 2018-as költségvetést, amely 160,1 milliárd euró értékű kötelezettségvállalási előirányzatot tartalmaz. Ez a 2017-es költségvetéshez képest 0,2%-os növekedést jelent. A migrációval és a biztonsággal kapcsolatos kihívások sikeresebb kezelése érdekében a biztonsággal és az uniós polgársággal foglalkozó ügynökségek 940 millió EUR-t kapnak majd, ami 8,9%-kal több mint 2017-ben. A többlettámogatás célja főként az Europol, az Eurojust és az Európai Menekültügyi Támogató Hivatal megerősítése.⁶

A 2015 óta fokozottan zajló „népvándorlás” „menekülthullám” megállítására, illetve mérséklésére még nem született megfelelő megoldás. Főszabály szerint (Dublini Rendelet), annak az országnak kellene elbírálnia a menedékkérelmet, ahol a kérelmező először belép az integráció területére. Ennek megoldására az Európai Unióban 2015. második felében elfogadtak (azóta módosított) két határozatot. Ezen határozatok alapján a tagállamok 2017 szeptemberéig 160 ezer menedékkérő menedékkérelmének (kvóta szerinti) elbírálását lennének kötelesek főként Olaszországtól és Görögországtól *átvenni* (nem pedig betelepíteni). A kvótára vonatkozó döntés meghozatalakor az Unió fő szempontja az integráció határánál fekvő tagállamok tehermentesítése volt. Magyarországnak 1294 ember menedékjogi kérelmét kellett volna elbírálnia.⁷ A határozat szerint legtöbb menekültet Németországnak kellett volna fogadnia (27 536 fő). A valóságban azonban néhány kivételtől eltekintve a legtöbb ország jóval kevesebb menekültet fogadott be a tervezettnél. A legtöbb bevándorlót Németország fogadta (7 852 főt), ám még ezzel is csak 28,5 százalékát teljesítette a rá kiszabott kvótának.

Németország belső politikai viszonyait és az integráció kérdéskörét tekintve az alábbiakat lehet megállapítani. A kilencvenes években lezajlott nagy bevándorlási hullámra reflektálva jelentek meg idegenellenes hangok. A bevándorlás és integráció hosszú távú tapasztalatai alapján látható volt, hogy a mindennapi élet számos területén adódnak problémák (pl.: eltérő vallás, kultúra). Angela Merkel kancellárnak engednie kellett a határtalan befogadás politikáján, ám továbbra sem zárja le határait, az európai közös teherviselés és szolidaritás elkötelezett támogatója. Az integráció kérdésében leginkább a muszlim bevándorlók okoznak gondot, mivel más a vallásuk, illetve ők alkotják a bevándorlók többségét. Ma a nagyjából 7,3 milliós bevándorló közösségből

---

⁶ Anzahl der Muslime in Deutschland nach Glaubensrichtung (Stand variiert von 2005 bis 2017: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/76744/umfrage/anzahl-der-muslime-in-deutschland-nach-glaubensrichtung/> (letöltés dátuma: 2018. március 26.)

⁷ Az aktuális migrációs folyamatok hatásai az Európai Unióra: <http://dolgozattar.repozitorium.bgf.hu/8728/1/szakdolgozat.pdf> (letöltés dátuma: 2018. március 26.)

körülbelül 4,5 millióan muszlimok. A kancellár bevándorláspolitikájában a képzett külföldi munkaerőre továbbra is számít, de leszögezte, hogy ehhez a német nyelv ismerete és a törvények betartása elengedhetetlen feltétel. A többség véleménye szerint mindenkinek, aki német állampolgárságot akar szerezni, előbb integrálódnia kell. Mások szerint azonban egy muszlim nem fog azonosulni a német társadalommal, ha ahhoz előbb nem kap jogokat és egyenlő bánásmódot, amit csakis az állampolgárság tudna biztosítani. 2014-től szigorítások történtek így a munkakeresés céljából Németországa költöző uniós állampolgárok legfeljebb fél évig maradhatnak az országban, ha nem rendelkeznek munkaviszonnyal. Van még néhány harmadik ország, amelyekkel szemben az Európai Közösség eltörölte a vízumkötelezettséget. Ezen országok állampolgárainak a félévente 3 hónapot nem meghaladó németországi tartózkodáshoz nincs szükségük vízumra.⁸

Németország népessége 2017-ben 82 521 653 volt, amely 2006-hoz képest számszerűen nem mutat jelentősebb változást (63 658), azonban 2016-hoz képest 345969 fővel nőtt a népessége. Eközben az Európai Unió népessége 2006-hoz képest csaknem 15 millióval változott (496 436 597-ről 511 522 671-re), 2016-hoz képest 1 245 494-gyel nőtt. Érdekes, hogy Magyarország eltérő tendenciát mutat, mivel a népessége 2006-hoz képest csökkent és 9 797 561-re változott. Népesség az Európai Unióban várhatóan növekedni fog 2050-ig, amikor is az előrejelzések szerint, az csökkenésnek indul.⁹

1. táblázat

Népesség várható változása (%)						
Terület	2005-2010	2010-2015	2015-2020	2020-2025	2025-2030	2030-2035
Európa	0,19	0,10	0,07	-0,02	-0,08	-0,13
Nyugat-Európa	0,25	0,39	0,33	0,19	0,15	0,10
Németország	-0,19	0,20	0,20	-0,02	-0,06	-0,11
Dél-Európa	0,47	-0,20	-0,12	-0,17	-0,19	-0,22
Közép-Kelet - Európa	-0,20	-0,09	-0,17	-0,28	-0,38	-0,44
Magyarország	-0,32	-0,29	-0,34	-0,44	-0,44	-0,51

Forrás: <http://nepesseg.population.city/nemetszrag/>

⁸ Immigrants, 2015 (per 1 000 inhabitants). [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Immigrants_2015_\(per_1_000_inhabitants\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Immigrants_2015_(per_1_000_inhabitants).png) (letöltés dátuma: 2018. március 26.)

⁹ Népesség állampolgárság szerint – külföldiek (2006–2017) A külföldi állampolgársággal rendelkező lakónépesség száma (fő). https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tab1/tps00157.html (letöltés dátuma: 2018. március 26.)

Svédországban, Franciaországban, Németországban és Hollandiában a legmagasabb a jelenlegi egészségügyi kiadások a GDP-hez viszonyítva az EU tagállamai között. Az ilyen kiadások szintje Németországban 2014-ben az EU tagállamai között a legmagasabb érték volt. Németországban egészségügyi kiadás a GDP-hez képest 2014-hez viszonyítva két tizeddel nőtt, míg ugyanez hazánkban öttized. ¹⁰Az államháztartás oktatási kiadásai 1995-ös adatokhoz képest az oktatásra költött összeg 2014-re nőtt. Alacsony iskolázottság aránya a 25-64 közöttiekénél Magyarországon magasabb, mint Németországban. ¹¹

***

A fentiekben kifejtettek alapján megállapítható, hogy Németország népessége fokozatosan nő, melyhez igazodva az egészségügyre (GDP 11,3%-a) és az oktatásra fordított államháztartási kiadásai is emelkedtek (az 1995-ös adatokhoz képest 4,4-ről 4,93%-ra).

Úgy tűnik, hogy az Európába áramlás okai nem változnak, így a mostani hullám fennmaradására lehet számítani. A válságkezelés egyik módja a visszatoloncolások felgyorsítása lehet. Az elutasított menedékkérők hazaküldését anyagi eszközökkel is segíthetik a tagállamok, valamint a hatósági kényszerintézkedések mellett szoros együttműködést kell folytatni a küldő országok kormányzataival. Megállapítható továbbá, hogy számos területen felértékelődhetnek a tagállami megoldások, így az ideiglenes határellenőrzések, a szociális ellátórendszerek hozzáférhetőségének szigorítása, vagy éppen a hétköznapiakat érintő szigorítások (pl. női iszlám viselet tiltása).¹²

Források jegyzéke:

- Németh István (2016): Migráció Németországban a 17–20. század között, *Rubicon* folyóirat 2016/1.
- <http://www.mkik.hu/hu/magyar-nemet-tagozat/cikkek/a-nemet-gazdasag-2016-evi-fejlodes-96292?print=1>
- Anzahl der Muslime in Deutschland nach Glaubensrichtung (Stand variiert von 2005 bis 2017:

---

¹⁰ Helath expenditure, public (GDP%)
<https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.PRIV.ZS?locations=DE> ; letöltés ideje:2018.03.20.

¹¹ Alacsony végzettséggel rendelkezők, korcsoportok szerint (2017-%)
https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tab1/tsdsc430.html; letöltés ideje:2018.03.20.

¹² <https://www.migraciokutato.hu/hu/2017/02/22/migracios-varakozasok-2017-re/> (letöltés dátuma: 2018. március 26.).

- <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/76744/umfrage/anzahl-der-muslimen-in-deutschland-nach-glaubensrichtung/> ;
- <http://dolgozattar.repozitorium.bgf.hu/8728/1/szakdolgozat.pdf> ;
  - [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Immigrants,_2015_\(per_1_000_inhabitants\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Immigrants,_2015_(per_1_000_inhabitants).png)
  - https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tps00157.html
  - <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.PRIV.ZS?locations=DE>
  - https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tsdsc430.html
  - <https://www.migraciokutato.hu/hu/2017/02/22/migracios-varakozasok-2017-re/>
  - <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/11/30/2018-eu-budget-adopted/>